

قوة وهمیه: بازخوانی یک مفهوم سنتی براساس یافته‌های علوم‌شناختی مدرن

Vahm (Estimative) Faculty: The New Reading of a Traditional Concept Based on Results of Modern Cognitive Science

Javad Hatami, Ph.D.*

University of Tehran

Abbas Zabihzadeh, M.A.

University of Shahid Beheshti

MohammadReza Nikfarjam, M.A.

University of Kharazmi

دکتر جواد حاتمی

دانشگاه تهران

عباس ذبیح‌زاده

دانشگاه شهید بهشتی

محمد رضا نیک‌فرجام

دانشگاه خوارزمی

چکیده: هدف مقاله حاضر بازخوانی مفهوم قوه وهمیه با استفاده از برخی یافته‌ها و دیدگاه‌های جدید در حوزه علوم‌شناختی است. برای دست‌یافتن به این هدف، در قدم نخست با بررسی آثار ابن‌سینا، ویژگی‌های اصلی این مفهوم و نقش آن در معماری شناختی انسان و سایر موجودات مورد بررسی قرار گرفت. سپس ویژگی‌ها و کارکرد این سازه نظری با برخی از مفاهیمی که به تازگی در علوم‌شناختی مطرح شده‌اند، مقایسه گردید. مهم‌ترین نتایج حاصل از این بررسی عبارتند از اینکه مفهوم قوه وهمیه ناظر بر نوعی دانستن است که در مرز میان حالات عاطفی با حالات شناختی قرار دارد و دارای ارتباط تنگاتنگی با نظام‌های قدیمی‌تر یادگیری و هدایت رفتار به لحاظ تکاملی است. با توجه به این یافته‌ها می‌توان بین این مفهوم و برخی مفاهیمی که به تازگی در علوم‌شناختی مطرح شده‌اند، مانند هشیاری عاطفی یا احساس شناختی، نوعی مشابهت و نزدیکی پیدا کرد.

Abstract: This paper is meant to give a new reading of the concept of the vahm (estimative) faculty in light of some recent discoveries in cognitive science. To do so, first by reviewing Avicenna's writings, the main characteristics of this concept, as was conceived by him, and its place in the cognitive architecture of human beings as well as other species were analyzed. In the next step, the characteristics of this concept and its function were compared with those of some concepts which are newly introduced by cognitive scientists. In the end, it was suggested that the concept of the vahm (estimative) faculty refers to a kind of knowledge or insight that is shared in both emotional and cognitive states, and in evolutionary terms, it has a close connection with some older systems of learning and behavior guidance. Considering these results, it was maintained that, a similarity can be recognized between this concept and some other concepts that are newly introduced in cognitive science Such as emotional awareness and cognitive feeling.

کلیدواژه‌ها: قوه وهمیه؛ هشیاری عاطفی؛ علوم شناختی عاطفی؛ علم‌النفس؛ روان‌شناسی تکاملی

Keywords: vahm (estimative) faculty; emotional awareness; affective cognitive science; islamic perspective on psychology; evolutionary psychology